

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата педагогічних наук, доцента Лесі Вольнової
на дисертацію Катерини Лисник «Медіа-психологічна реабілітація жінок зі
страхом повторення травмівних подій в умовах суспільної кризи»,
представлену на здобуття наукового ступеня
доктора філософії у галузі психології за спеціальністю 053 Психологія**

Актуальність дослідження, представленого Катериною Лисник, є переконливим і це зумовлено низкою аспектів, на які вона звертає свою увагу. Передусім це умови суспільної кризи, адже по факту значна частина українців відчують їхній вплив досить давно (можливо, ще з часів початку розпаду СРСР). Водночас останні роки спостерігається нашарування різних стресових умов (пандемія, війна та ін.), що може корелювати з особистими чинниками (як-от, стан здоров'я клієнта) та створювати ситуацію, де особистості не просто рекомендована, а вкрай необхідна комплексна психологічна підтримка. При цьому в ситуаціях соціальної ізоляції, внутрішнього переміщення тощо отримати таку підтримку системно та регулярно не завжди можливо, а тому надзвичайно цінний і другий аспект, на який звертає увагу дисертантка, – це медіа-психологічна реабілітація. Адже використання засобів медіа уможливорює контакт з клієнтами на відстані, в зручний час і зрозумілим та доступним у наш час способом. Обґрунтованим, вважаємо і необхідність зосередження саме на категорії жінок зі страхом повторення травмівних подій, що створює можливості формування відносно гомогенних груп психологічної допомоги та врахування типових для цих клієнток переживань (зокрема, Катерина звертає увагу на переживання, асоційовані зі страхом рецидиву захворювання).

Аналіз проблеми медіа-психологічної реабілітації жінок зі страхом повторення травмівних подій Катериною Лисник здійснено на високому рівні. Це підтверджується тим, що нею використано понад 200 праць, як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Окрім того, дисертантка звернула увагу на низку дотичних питань, що дозволило їй здійснити поступовий перехід від загального до конкретного, від умов до змін (як-от, кризові умови, стрес, травматична подія, страх її повторення, реабілітація, посттравматичне зростання,

здоров'язбережувальна компетенція тощо) та сформувані максимально глибоке та водночас багатобічне розуміння понять «страх рецидиву раку» та «медіа-психологічна реабілітація». Особливу увагу дисертантка надає питанню медіаресурсів, які потенційно призводять до підвищення рівня страху рецидиву раку (або надмірно ризикованої поведінки онкопацієнтів).

Аналогічний підхід вона демонструє при розгляді теоретико-методологічної моделі дослідження страху повторення травмівних подій – детально проаналізувавши чинники впливу на страх рецидиву раку, розкривши теоретичне підґрунтя медіа-психологічної реабілітації, Катерина переходить саме до засад медіа-психологічної реабілітації страху рецидиву раку та обґрунтовує концептуальну модель страху рецидиву раку, яка описує розвиток дисфункційного рівня страху, та основні чинники змін його перебігу (корекції). Це свідчить, на нашу думку, про якість наукових пошуків і рівень їхньої самостійності та підтверджує наукову новизну й теоретичне значення дослідження. При цьому зауважимо, що згадка конкретних авторів, на яких спираються, а не лише вказівка джерел (посилань), зробила б представлення теоретичних даних більш обґрунтованим.

Реалізуючи завдання дисертаційного дослідження, Катериною Лисник було підібрано батарею методик, які дозволили встановити вплив тривожності, толерантності до невизначеності, психологічної життєстійкості особистості, її копінг-стратегій на подальше психологічне благополуччя жінок. Безперечне практичне значення дослідження полягає також в тому, що дисертанкою адаптовано та валідовано українську версію «Опитувальника страху рецидиву раку». Загалом методологія дослідження є ретельно продуманою та обґрунтованою. Високий рівень опрацювання емпіричних даних, використання сучасних програмних засобів для статистичного аналізу робить дослідження науково обґрунтованим та методологічно коректним.

Розроблена програма медіа-психологічної реабілітації жінок зі страхом повторення травмівних подій, яка використовує інноваційні медіа-засоби психологічного впливу, та методичні рекомендації перевірені на практиці.

Доречно інтегровано як цифровий контент (малюнки та схеми, відео, аудіо), так і класичні психологічні техніки КПТ і ЦОТ. Всі аспекти покроково представлені у додатках, що дозволяє їх використати на практиці іншим фахівцям. Загалом контрольні зрізи показали, що такий комплексний підхід є ефективним для використання психологами у роботі з онкопацієнтами на етапі ремісії в умовах суспільної кризи. Разом із тим хотілося б, щоб деякі додаткові заходи, які, на думку дисертантки прискорюють адаптацію онкопацієнтів, були описані нею ширше.

Результати дослідження були апробовані на численних наукових заходах, що свідчить про визнання наукової спільнотою та актуальність досліджуваної тематики. Публікації автора (фахові статті та матеріали наукових конференцій), повністю відповідають тематиці дисертаційної роботи та розкривають її основний зміст.

Загалом можна зазначити, що дисертаційна робота Катерини Лисник є високоякісним науковим дослідженням, яке робить вагомий внесок у розвиток психології травмівних ситуацій та має значну практичну цінність в сфері медіа-психологічної реабілітації жінок зі страхом повторення травмівних подій (методики, програма тощо адаптовані саме для України). Робота відзначається високим рівнем теоретичної та методологічної обґрунтованості, науковою новизною та практичною спрямованістю. Усі завдання дослідження виконані на високому науковому рівні, гіпотези підтверджені емпіричними даними, а висновки логічно випливають з проведеного дослідження.

Оцінюючи дисертацію Катерини Лисник загалом позитивно, відзначаючи її високий кваліфікаційний рівень, виокремимо низку дискусійних питань, які потребують пояснень і уточнень, зокрема:

1. На нашу думку, дисертанткою недостатньо чітко розмежовано різницю в поняттях «медіазасоби» та «медіаресурси». Також, оскільки Катерина медіа-реабілітацію розглядає як психологічну реабілітацію засобами медіа, то було б доречним чітко тлумачення чи перелік цих засобів та рекомендації щодо їх конкретного застосування саме в руслі порушеної проблеми.

2. У підрозділі 2.2 подається ґрунтовний аналіз «Опитувальника страху рецидивів ...». Водночас привертає увагу той факт, що, коли вивчаються тригери страху повторення травмівних подій в онкопацієнтів (табл. 2.10), то є варіант «Телевізійні програми або статті у газетах про рак», який в епоху цифрових технологій уже не такий актуальний. Водночас нема варіантів «Шукаю додаткову інформацію в інтернеті» або ж «Знайомлюся зі статистикою за моїм захворюванням» тощо, які досить актуальні в контексті «медіа». Тому, вважаємо, що адаптація опитувальника виграла б, якби також було враховано зміни, які відбулися в суспільстві з часу його першої публікації.

3. Також аналіз емпіричних даних сприймався б більш цілісно, якби в тексті було залишено лише ключові дані, а проміжні результати досліджень було перенесено у додатки (наприклад, таблиці 2.29 і далі у підрозділі 2.2).

Разом із тим, вказані побажання не зменшують цінності та загальної позитивної оцінки дослідження. Зміст дисертаційної роботи локалізовано в контексті анотації, яка відповідає основним положенням дисертації, а публікації достатньою мірою відображають результати дослідження.

Вважаємо, що дисертаційне дослідження Катерини Лисник «Медіа-психологічна реабілітація жінок зі страхом повторення травмівних подій в умовах суспільної кризи» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, і може бути рекомендоване до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 053 Психологія.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психосоматики
та психології здоров'я
факультету психології
УДУ імені Михайла Драгоманова



Леся ВОЛЬНОВА

Підпис
АВЕРІЯЮ: зав. канцелярією Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова
Підпис
«16» 09 2024р.